

שמיטה – חוויה של פסח פסח פסח

"אין שביעית נהגת אלף הארץ ישראל חלף שנאמר": כי תבואו אל

הארץ..."

(ראשית הלכות שמיטה ויואל ד כה)

1. "וַיֹּאמְרוּ אֶל פְּרָעָה רָעָה צֹאן עֲבָדֶיךָ גַּם אֲנַחְנוּ גַּם אֲבוֹתֵינוּ" (בראשית מז ג)
2. "כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מְבִיאֲךָ אֶל אֶרֶץ טוֹבָה... אֶרֶץ חֹטֶה וְשֹׁעֵרָה וְגִפְנוֹ וְתֵאֵנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית שָׁמֶן וְדִבְשָׁ" (דברים ח ז-ח)
3. "הנה אנחנו, לא שפת הים היא מושבנו ולא המסחר נותן שמחה בלבנו ובעבור זה אין אנו באים בקהל עמים זרים. כי ערינו בנויות מרחוק לים ונחלתנו היא ארץ טובה ופוריה ואת אדמתנו אנו עובדים" (יוסף בן מתתיהו, נגד אפיון אי י"ב).
4. "ובאמת גדולה אהבתם לעמול בעבודת האדמה וארצם שופעת עצי זית ותבואות דגן וירקות ואף כרמים ודבש לרוב. ועצי פרי משאר מינים" (אגרת אריטריאס, קי"ב, ספרים חיצוניים, מאה 3 לפנה"ס)
5. "וַיִּדְבֹּר ה' אֶל מֹשֶׁה בְּהַר סִינִי לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם כִּי תָבֹאוּ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם וְשָׁבַתָּה הָאָרֶץ שְׁבַת לַה': שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שְׂדֶךְ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמֹר כְּרָמְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָה: וּבִשְׁנָה הַשְּׁבִיעִת שְׁבַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ שְׁבַת לַה' שְׂדֶךְ לֹא תִזְרַע וְכְרָמְךָ לֹא תִזְמֹר: אֶת סִפְיֹחַ קִצְיֹךְ לֹא תִקְצֹר וְאֶת עֲנְבֵי זִיזְיֹךְ לֹא תִבְצֹר שְׁנַת שְׁבַתוֹן יִהְיֶה לָאָרֶץ: וְהִיְתָה שְׁבַת הָאָרֶץ לָכֶם לֶאֱכֹלָה לָךְ וּלְעֶבְדְּךָ וּלְאִמְתְּךָ וּלְשִׁכְיֹךְ וּלְתוֹשֶׁבֶת הָגָרִים עִמָּךְ: וּלְבִהֶמְתְּךָ וּלְחִיָּה אֲשֶׁר בְּאֶרְצְךָ תִּהְיֶה כָל תְּבוּאָתָה לְאָכְלָה" (ויקרא כה א-ו)
6. "וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע אֶת אֶרְצְךָ וְאָסַפְתָּ אֶת תְּבוּאָתָה: וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנָּה וְנִטְשָׁתָה וְאָכְלוּ אֲבִינִי עִמָּךְ וְיִתְּרֶם תֹּאכַל חֵיט הַשָּׂדֶה כֹּן תַעֲשֶׂה לְכַרְמְךָ לְזִיתְךָ" (שמות כג י"א)
7. "מִקֵּץ שִׁבְעֵי שָׁנִים תַעֲשֶׂה שְׁמֻטָּה: וְזֶה דְבַר הַשְּׁמֻטָּה שְׁמוֹט כָּל בַּעַל מִשָּׁה יָדוּ אֲשֶׁר יִשָּׂה בְרַעְהוּ לֹא יִגֹּשׁ אֶת רַעְהוּ וְאֶת אֲחִיו כִּי קָרָא שְׁמֻטָּה לַה'" (דברים ט"ו ב-ג)

מאימתי מתחילה השמיטה?

8. באחד בתשרי ראש השנה.... לשמיטין" (משנה, ראש השנה א א)

יחס עמים אחרים לשמיטה:

9. "וַיִּשְׁיחוּ בִי יִשְׂרָאֵל שְׁעַר וּגְגִינֹת שְׁוֹתֵי שְׁכָר" (תהילים ס"ט י"ג) - אלה עכו"ם שהן יושבין בבתי תרטיאות ובבתי קרקסיות... מאחר שהן יושבין ואוכלין ושותין ומשתכרין הן יושבין ומעליגים... ואומרים בגין דלא נצריך לחרובא כיהודאי... ומכניסין את הגמל לטרטיאות שלהם... והוא נראה כאבל, לבוש בגדי שק, והן אומרים אלו לאלו: על מה זה מתאבל, והן אומרים: היהודים הללו שומרי שביעית הן, ואין להם ירק, ואכלו החוחים של זה - של הגמל, והוא מתאבל עליהם - על החוחים שלו שאכלו אותם היהודים" (פתיחתא דאיכא רבתי י"ז; איכא רבתי ג י"ב)
10. "יש אומרים שהחליטו (היהודים) לבלות יום בשבוע במנוחה כיוון שהיום הזה הביא קץ ליגיעותיהם ואחר כך נפתה להם על ידי הבטלה והם הוסיפו לעצות גם את השנה השביעית" (טאקטוס, היסטוריות ה ד. היסטוריון רומי מאה I לספירה)

הבטחה לקיום שביעית בתחילת ימי בית שני:

11. "ועמי הארץ המביאים את המקחות וכל שֶׁבֶר בְּיוֹם הַשְּׁבִיעִת לִמְכּוֹר לֹא נִקַּח מֵהֶם בַּשְּׁבִיעִת וּבְיוֹם קֹדֶשׁ ; וְנִטַּשׁ אֶת הַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִית וּמִשָּׂא כָּל יָד וְהֶעֱמַדְנוּ עָלֵינוּ מִצּוֹת... " (נחמיה י ל"ב – ל"ג)

הסכמים עם אלכסנדר הגדול:

12. "למחרת קרא ואמר להם לבקש ממנו מתנות כחפצם. אז בקש הכוהן הגדול, שיורשה להם לקיים את חוקי אבותיהם ושתהא השנה השביעית פטורה ממיסים. והוא נתן להם הכל" (יוסף בן מתתיהו, קדמוניות י"א ח ה).

שמיטה בזמן חרום – תקופת רומי:

13. "כדמכריז רבי ינאי: פוקו וזרעו בשביעית משום ארנונא" (בבלי סנהדרין כ"ו ע"א)

יובל:

14. "וְסִפְרָת לָךְ שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים שִׁבְעַת שָׁנִים... תַּשֵּׁעַ וְאַרְבָּעִים שָׁנָה... כִּי יוֹבֵל הוּא קֹדֶשׁ תִּהְיֶה לָכֶם" (ויקרא כ"ה ח-י"ב)

15. "מצוות היובל נהגת מן התורה רק בזמן שכל ישראל יושבים בארץ ישראל, שנאמר (ויקרא כ"ה י), "וקראתם דרור בארץ לכל יושביה" - ולמדו חכמינו בזמן שכל יושביה עליה. לפיכך משהחלה גלות השבטים (עם גלות שבטי ראובן וגד וחצי שבט מנשה, שישבו בעבר הירדן) בטלו היובלות" (עפ"י רמב"ם הלכות שמיטה ויובל, י').

דין ביעור

16. " כלל גדול אמרו בשביעית: כל שהוא מאוכל אדם, ומאוכל בהמה, וממין הצובעין, ואינו מתקיים בארץ יש לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור" (משנה, שביעית ז א)

17. "ולבהמתך ולחיה אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל" - "מקיש בהמה לחיה... כלה לחיה מן השדה, כלה לבהמתך שבבית" (תורת כוהנים בהר ג, ג)

18. "הגיע שעת הביעור. מי שיש לו פירות שביעית והגיע שעת הביעור, מחלק מהן לשכניו, לקרוביו וליודעיו, ומוציא ומניח על פתח ביתו ואומר: "אחינו בית ישראל, כל מי שצריך ליטול יבוא ויטול", וחוזר ומכניס לתוך ביתו ואוכל עד שעה שיכלו" (תוספתא, שביעית, ח).

19. "וכל הנועל כרמו או סג שדהו בשביעית ביטל מצות עשה, וכן אם אסף כל פירותיו לתוך ביתו, אלא יפקיר הכל ויד הכל שוין בכ"מ שנאמר ואכלו אביוני עמך, ויש לו להביא לתוך ביתו מעט..." (רמב"ם הלכות שמיטה ויובל ד כד)

חלוקה גיאוגרפית של הארץ הנלמדת מדין ביעור בשביעית:

20. "שלוש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל ושלוש שלש ארצות לכל אחת ואחת גליל העליון וגליל התחתון והעמק מכפר חנניה ולמעלה כל שאינו מגדל שקמין גליל העליון ומכפר חנניה ולמטה כל שהוא מגדל שקמין גליל התחתון ותחום טבריא העמק וביהודה ההר שפלה והעמק ושפלת לוד כשפלת הדרום וההר שלה כהר המלך מבית חורון ועד הים מדינה אחת" (משנה שביעית ט ב).

21. "שלוש ארצות לביעור יהודה ועבר הירדן והגליל... למה הוזכרו ההר העמק והשפלה לפי שאין

אוכלין מי בהר על שבעמק ולא מי שבעמק על שבהר **אלא הר והרו עומק ועומקו שפלה ושפלתו**" (תוספתא שביעית ז י)

22. " ... **שלוש ארצות לביעור**; יהודה, ועבר הירדן, וגליל. ושלש ארצות בכל אחת ואחת. ולמה אמרו **שלוש ארצות לביעור** – שיהיו אוכלין בכל אחת ואחת עד שיכלה האחרון שבה... **דאין חיה שביהודה גזילה על פירות שבגליל, ואין חיה שבגליל גזילה על פירות שביהודה**" (בבלי פסחים נב ע"ב).

בית-בד

23. "ואין עושין זיתים בבד ובקוטב אבל כותש הוא **ומכניס לבודידה** רבי שמעון אומר אף טוחן הוא בבית הבד ומכניס **לבודידה**" (משנה, שביעית ח מ"ו)

24. "ריש לקיש ראה אדם אחד שהוא **זומר בכרמים**, אמר להן: כהן וזמר? אמר לו: יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך. אמר להם: **הלב יודע אם לעקל אם לעקלקלות**" (בבלי, סנהדרין כ"ו ע"א)

גת

25. "אין דורכין ענבים בגת אבל דורך הוא **בעריבה**" (משנה, שביעית ח מ"ו)

26. "**גת של אבן**... ושל עץ... ושל חרס..." (משנה, עבודה זרה ה יא)

27. "לא תבצור **כדרך הבוצרים** מכאן אתה אומר תאנה של שביעית אין קוצצין אותה במקצה אבל קוצץ הוא בחרב..." (ילקוט שמעוני פרשת בהר רמז תרנח)

שדה לבן ושדה אילן

28. "עד אימתי **חורשין** בשדה הלבן **ערב שביעית** עד שתכלה **הליחה** כל זמן שבני אדם חורשים ליטע במקשאות ובמדלעות. אמר ר' שמעון נתת תורת כל אחד ואחד בידו אלא בשדה הלבן **עד הפסח** ובשדה האילן **עד עצרת**" (משנה, שביעית פ"ב מ"א)

29. "עד אימתי **חורשין בשדה האילן** ערב שביעית בית שמאי אומרים **כל זמן שהוא יפה לפרי** ובית הלל אומרים **עד העצרת** וקרובין דברי אלו להיות כדברי אלו" (משנה, שביעית פ"א מ"א)

30. "והתנן: מאימתי **אין קוצצין** את האילנות בשביעית? בית שמאי אומרים: כל האילנות משיוציאו; ובית הלל אומרים: החרובין משישרשרו, והגפנים משיגרעו והזיתים משיניצו, ושאר כל האילנות- משיוציאו" (בבלי, ברכות לו ע"ב)

סחר בכלים :

31. "אלו כלים שאין האומן רשאי למכרם בשביעית **מחרישה וכל כליה העול והמזרה והדקר** אבל מוכר הוא מגל יד ומגל קציר ועגלה וכל כליה זה הכלל כל שמלאכתו מיוחדת לעבירה אסור לאסור ולהתר מותר" (משנה, שביעית ה ו)

32. "**משאלת אשה לחברתה** החשודה על השביעית נפה וכברה ורחיים ותנור אבל לא תבור ולא תטחן עמה..... שאין מחזקין ידי עוברי עבירה וכולן לא אמרו אלא **מפני דרכי שלום**" (משנה, שביעית ה ט)

קדרות בשביעית

33. "היוצר מוכר **חמש כדי שמן וחמשה עשר כדי יין** שכן דרכו להביא מן ההפקר ואם הביא יותר מכאן

מותר ומוכר לעובדי כוכבים (גויים) בארץ ולישראל בחוצה לארץ" (משנה, שביעית ה ז).

צמחי בר וצמחי שרף, בשם וצבע:

34. "כלל גדול אמרו בשביעית כל המיוחד למאכל אדם אין עושין ממנו מלוגמא לאדם ... חשב עליו למאכל

אדם ולמאכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה חשב עליו לעצים הרי הוא כעצים כגון הסיאה

והאזוב והקורנית" (משנה, שביעית פ"ח מ"א)

35. "הפיגם והירבוזין השוטים והחללוגית כוסבר שבהרים והכרפס שבנהרות והגרגר של אפר פטורין מן

המעשרות ונלקחין מכל אדם בשביעית שאין כיוצא בהם נשמר" (משנה, שביעית ט א).

36. "הוורד והכפר והקטף והלוטם יש להם שביעית ולדמיהן שביעית..." (משנה שביעית ז ו).

37. "כלל גדול אמרו בשביעית כל שהוא מאכל אדם ומאכל בהמה וממין הצובעים ואינו מתקיים בארץ יש

לו שביעית ולדמיו שביעית יש לו ביעור ולדמיו ביעור ואיזה זה? עלה הלוח השוטה ועלה הדנדנה העולשין

והכרישין והרגילה ונץ החלב ומאכל בהמה החוחים והדרדרים וממין הצובעים ספיחי איסטיס וקוצה יש

להם שביעית ולדמיהן שביעית יש להם ביעור ולדמיהן ביעור" (משנה, שביעית ז, א)

38. "קליפי רמון והנץ שלו קליפי אגוזים והגלעינין יש להם שביעית ולדמיהן שביעית הצבע צובע לעצמו ולא

יצבע בשכר שאין עושים סחורה בפירות שביעית" (משנה, שביעית ז מ"ג).

39. "תא שמע: בגד שצבעו בקליפי שביעית - ידלק" (בבלי, בבא קמא קא ע"א).

עדר צאן וזיבול

40. "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה לך ולעבדך ולאמתך ולשכירך ולתושבך הגרים עמך: ולבהמתך ולחיה

אשר בארצך תהיה כל תבואתה לאכל" (ויקרא כ"ה ז)

41. "המדייר את שדהו עושה סהר לבית סאתים ... משייר ממנה מקצת מפני מראית העין ומוציא מן הסהר

ונותן לתוך שדהו כדרך המזבלין" (משנה, שביעית ג מ"ד)

מדרגות חקלאיות

42. "אבנים שזעזעתן המחרישה או שהיו מכוסות ונתגלו אם יש בהם שתים של משאוי שנים שנים הרי

אלו ינטלו המסקל את שדהו נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ וכן גרגר של צורות או גל של

אבנים נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ אם יש תחתיהן סלע או קש הרי אלו ינטלו". (משנה,

שביעית ג מ"ז)

43. "אין בונין מדרגות על פי הגאיות ערב שביעית משפסקו הגשמים מפני שהוא מתקן לשביעית אבל בונה

הוא בשביעית משפסקו גשמים מפני שהוא מתקן למוצאי שביעית ולא יסמוך בעפר אבל עושה הוא חייץ כל

אבן שהוא יכול לפשוט את ידו וליטלה הרי זו תנטל" (משנה, שביעית פ"ג מ"ח)

השקית השדה בשביעית

44. "משקין בית השלחין במועד ובשביעית בין ממעיין שיצא בתחלה בין ממעיין שלא יצא בתחלה אבל אין

משקין לא ממי הגשמים ולא ממי הקילון ואין עושין עוגיות לגפנים" (משנה, מועד קטן א א).

אמון בקב"ה וגמול לשומרי שמיטה:

43. "וכי תאמרו מה נאכל בשנה השביעית: הן לא נזרע ולא נאסף את תבואתנו. וצויתי את ברכתי לכם בשנה הששית; ועשית את התבואה לשלש השנים. וזרעתם את השנה השמינית ואכלתם מן התבואה שש; עד השנה התשיעית עד בוא תבואתה תאכלו וישן" (ויקרא כ"ה כ"ד).

44. "כי ברך יברכך ה' בארץ אשר ה' אלהיך נתן לך נחלה לרשתה. רק אם שמוע תשמע בקול ה' אלהיך לשמר לעשות את כל המצוה הזאת אשר אנכי מצוך היום. כי ה' אלהיך ברכך כאשר דבר לך; והעבדת גוים רבים ואתה לא תעבט ומשלת בגוים רבים ובך לא ימשלו" (דברים ט"ו א-ה).

47. "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמך והחזקת בו גר ותושב וחי עמך" (ויקרא כ"ה ל"ה).

48. "אל תניחו שירד ויפול ויהיה קשה להקימו, אלא חזקהו משעת מוטת היד. למה זה דומה? למשאוי (משא) שעל החמור; עודהו על החמור, אחד תופס בו ומעמידו. נפל לארץ, חמישה אין מעמידין אותו" (רש"י, ויקרא כ"ה ל"ה).

49. "ה' מי גורר באהלך מי ישכן בהר קדשך? הולך תמים ופעל צדק ודבר אמת בלבבו ... כספו לא נתן בנשף ושחד על נקי לא לקח עשה אלה לא ימוט לעולם" (תהילים ט"ו א-ד).

עונש כתוצאה מאי שמירת השמיטה, ובכדי לתקן את המעוות:

50. "והשמתני אני את הארץ; ושממו עליה איביכם הישבים בה ואתכם אצרה בגוים והריקתי אחריכם חרב; והיתה ארצכם שוממה ועריכם יהיו חרבה אז תרצה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה ואתם בארץ איביכם" (ויקרא כ"ו ל"ב-ל"ה).

51. "השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמיטה ורעה עינך באחיד האביון ולא תתן לו; וקרא עליך אל ה', והיה בך חטא. נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו" (דברים ט"ו ט"א).

52. אמר הקב"ה למשה: רצונך שלא יגלו הזהירים על השמיטות" (ילקוט שמעוני "בהר" תרנ"ח)

53. "למה נמכרו ישראל למלכויות הללו א"ל מפני שהן מחללין את השביעית" (מדרש תנחומא (ורשא) פרשת בהר סימן א).

54. "שבעה מיני פורענויות באים לעולם על שבעה גופי עברה ועל פירות שביעית" (אבות ה ח)

55. "ויגל השארית מן החרב אל בבל ... למלאות דבר ה' ... עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה שבתה למלאות שבעים שנה" (דברי הימים ב ל"ו כ"א).

56. "למלאת שבעים שנה - של שמיטה ויובל שבטלו ישראל בארץ וכנגדן גלו שבעים שנה" (רש"י לדב"י ב ל"ו כ"א)

יום האבל על חורבן בית ראשון ושני חל, ע"פ חכמים, במוצאי שביעית. גם הגאולה תגיעה בתאריך זהה:

57. "כשחרב בית המקדש בראשונה אותו היום ערב תשעה באב היה ומוצאי שבת היה, ומוצאי שביעית היתה, ... וכן בשניה" (בבלי תענית כ"ט ע"א).

58. "ומה ראו לומר גאולה בשביעית? - אמר רבא: מתוך שעתידין ליגאל בשביעית, לפיכך קבעוה בשביעית, והאמר מר: בששית - קולות, בשביעית - מלחמות, במוצאי שביעית בן דוד בא" (בבלי מגילה י"ז ע"ב).

ספורים על שבת ושביעית:

59. "...למה הדבר דומה? לשתי נשים שלקו בבית דין, אחת קלקלה ואחת אכלה פגי שביעית, אמרה להן אותה שאכלה פגי שביעית: בבקשה מכם, הודיעו על מה היא לוקה, שלא יאמרו על מה שזו לוקה זו לוקה.

הביאו פגי שביעית ותלו בצוארה, והיו מכריזין לפניו ואומרים: על עסקי שביעית היא לוקה" (בבלי יומא ו ע"ב)

60. "מעשה היה בישראל אחד שהיה לו פרה אחת חורשת, נתמעטה ידו ומכרה לו לגוי אחד, כיון שלקחה הגוי וחרשה (עמה) [עמו] ששת ימים של חול, בשבת הוציאה שתחרוש עמו, ורבעה לו תחת העול, היה הולך ומכה אותה והיא אינה זזה ממקומה, כיון שראה כן הלך ואמר לאותו ישראל שמכרה לו, בא טול פרתך שמא צער יש בה שהרי כמה אני מכה אותה והיא אינה זזה ממקומה, אותו ישראל הבין לומר בשביל של שבת והיתה למודה לנוח בשבת" (פסיקתא רבתי (איש שלום) פרשה יד ד"ה ילמדנו רבותינו קודם).

שקמה:

61. "סכין את הפגים ומנקבים אותם עד ראש השנה פגי ערב שביעית שנכנסו לשביעית ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית לא סכין ולא מנקבין אותן" (משנה שביעית ב ה)

62. שלש בתולות הן בתולת אדם בתולת שקמה בתולת ארץ... בתולת שקמה כל שלא נקצה מימיה" (ירושלמי נידה ב ע"ב)

63. "אין קוצצין בתולת שקמה בשביעית מפני שהיא עבודה..." (משנה שביעית ד ה)

ספיחין

64. "ובשנה השביעית שבת שבתון יהיה לארץ שבת לה'.... את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצר שנת שבתון יהיה לארץ" (ויקרא כה ד-ה)

65. "...חכמים אומרים: כל הספיחין אסורים" (בבלי פסחים נא ע"ב)

66. "וחכמים אומרים אין ספיחין אסורין מדברי תורה אלא מדברי סופרים" (ילקוט שמעוני פרשת בהר רמז תרסא)

67. "ולמה גזרו עליהם (על הספיחין)? מפני עוברי עברה: שלא ילך ויזרע תבואה וקטניות וזרעוני גינה בתוך שדהו בסתר וכשיצמח, יאכל מהם ויאמר: ספיחים הם! לפיכך אסרו כל הספיחים הצומחים בשביעית" (רמב"ם, הלכות שמיטה ד' ב)

כיצד מסתדרים? מערכת ציבורית מאורגנת וחלוקה צודקת:

68. "בראשונה היו שלוחי בית דין יושבין על פתחי עיירות כל מי שמביא פירות בתוך ידו נוטלין אותן ממנו... והשאר מכניסין אותו לאוצר שבעיר. הגיע זמן תאנים, שלוחי בית דין שוכרין פועלין ואורקין ועושין אותן דבילה וכונסין אותן בחביות, ומכניסין אותן לאוצר שבעיר. הגיע זמן ענבים, שלוחי בית - דין שוכרין פועלין ובוצרין אותן בגת וכו'... הגיע זמן זיתים וכו' ומוסקין אותן ועוטנין אותן בבית הבד וכו' ומכניסין לאוצר... ומחלק מהן ערבי שבתות כל אחד ואחד לפי ביתו" (תוספתא שביעית ח א)

69. "ולא היה מזון באוצרות, כי היתה שנת שמיטה" (מכבים א ו מ"ט).

היחס כלפי מקיימי השביעית:

70. "גברי כח עשי דברו; לשמע בקול דברו" (תהילים ק"ג כ).

71. "גבורי כוח עושי דברו - בשומרי שביעית הכתוב מדבר" (ויקרא רבה פ"א).

72. "ברכו יהוה, מלאכיו: גברי כח עשי דברו; לשמע בקול דברו" (תהילים ק"ג כ). ר' יצחק נפחא אומר אלו שומרי שביעית. בנוהג שבעולם אדם עושה מצוה ליום אחד לשבת אחת לחודש אחד. שמא לכול ימות השנה. ודין חמי חקליה. ביירא, כרמיה ביירא ושתיק (וזה רואה שדהו שוממה, כרמו שומם ושותק) יש לך גבור חיל

סְפִיחַ / רַחֵל	פְּרוֹת בַּר \ נֶתַן יוֹנָתָן	לֹא צוּוּהוּ עֲלֵיהֶם בְּבֵתִי מִקְדָּשִׁים
הֵן לֹא חֲרָשְׁתִּי, גַּם לֹא זָרַעְתִּי, לֹא הִתְפַּלֵּלְתִּי עַל הַמָּטָר. וּפָתַעַ, רָאֵה-נָא! שְׂדוֹתַי הַצְמִיחוּ דָּגָן בָּרוּךְ שְׁמֶשׁ בְּמָקוֹם דָּרְדָר. הָאֵם הוּא סְפִיחַ תְּנוּבוֹת מְקָדָם, חֲטִי חֲדָנָה הֵם, קְצוּרִים מְאֹד? אַשֶּׁר פִּקְדוֹנִי בִימֵי הָעָנִי, בִּקְעוּ עָלַי בִּי בְּאַרְחָר רָז. שְׁשֻׁנָּה, שְׁשֻׁנָּה, שְׁשֻׁנָּה, שְׁשֻׁנָּה הַפֶּלֶא שְׁשֻׁנָּה, שְׁשֻׁנָּה, שְׁשֻׁנָּה, וְגִמְלָנָה חִישׁ! אֲנִי זֹכֶרֶת דְּבָרֵי הַנֶּחֱם: תֹּאכְלוּ סְפִיחַ וְאַף סְחִישׁ. "וְזֶה לָךְ הָאוֹת אֲכוֹל הַשֶּׁנָּה סְפִיחַ וּבִשְׁנָה הַשְּׁנִית סְחִישׁ וּבִשְׁנָה הַשְּׁלִישִׁית זָרְעוּ וְקָצְרוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פְּרִיָם" (מלכים ב' י"ט כ"ט)	כּוֹסֶבֶר שֶׁבֶהֱר וּכְרַפֵּס שֶׁבִּנְהֵר וּגְרָגֵר שְׁבֵאפֶר – פְּטוּרִים מִמַּס שִׁבְגוּפִם אֲגוּרִים הִירוֹק וְהַמְתוֹק וְהַעֲזוּ מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִמַּשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ לֹא הִיִּיתָה בָּהֶם יָד אָדָם לְבָדָם יַעֲלוּ בָר כּוֹסֶבֶר שֶׁבִּפְסָגַת הָר כְּרַפֵּס שֶׁבִּאֲפִלּוּלִית נָהָר גְּרָגֵר בַּחֲבִיוֹנֵי אֶפֶר טַעֲמָם עוֹמֵד לָהֶם לְעוֹלָם נִיחוּחַם לֹא נִמַּר	אוּ בְּמוֹעֲדֵי מִנְחָה וּזְבַח שְׁמוֹרוֹת נְדִירוֹת שֶׁל טֶבַע וְחִלּוּמוֹת אָדָם, שֶׁבִּלְכַתּוֹ עֵרִירִי בְּדֶרֶךְ וּבִשְׁכָּבוֹ אֶפְרָקָדָן וּבִקְוָמוֹ לְעִבּוּדֵי יוֹמוֹ אוּ בְּשׁוּבוֹ לִילָה לִילָה לְנִדּוּדֵי נַפְשׁוֹ הָרַעֲבָה יֵשׁ אוֹלֵי מִי שִׁיסַּעַד אוֹתוֹ בְּצַעֲרוֹ כּוֹסֶבֶר שֶׁבִּהְרִים, כְּרַפֵּס שֶׁבִּנְהָרוֹת גְּרָגֵר שְׁבֵאפֶר .